

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

10. SINIF

**5. ÜNİTE: İSLAM DÜŞÜNÇESİNDE
İTİKADİ SİYASİ ve FIKHİ YORUMLAR**

**İslam Düşüncesinde
Fıkhi Yorumlar**

Neler Öğreneceğiz?

- **Fıkıh** kavramının kelime ve sözlük anlamı
- **Fıkhi Mezhep** kavramının tanımı
- Ehl-i Sünnet içindeki Fıkhi Mezhepler:
Hanefilik, Şafiilik, Hanbelilik, Malikilik
- Şia/Şiiliğin içindeki Fıkhi Mezhepler: **Caferilik**

Bir şeyi bilmek, iyi ve tam anlamak, derinlemesine kavramak anlamlarına gelir.

İslam'ın bireysel ve toplumsal hayata ilişkin hükümlerini bilmeyi ifade eder. Bu alanlarla ilgili ilim dalının da adıdır.

Fıkhi/Ameli Mezhep

İslam tarihinde ibadetler, ameller ve ahlaki konularla ilgili ortaya konulan farklı uygulamalar ve yorumlara denir.

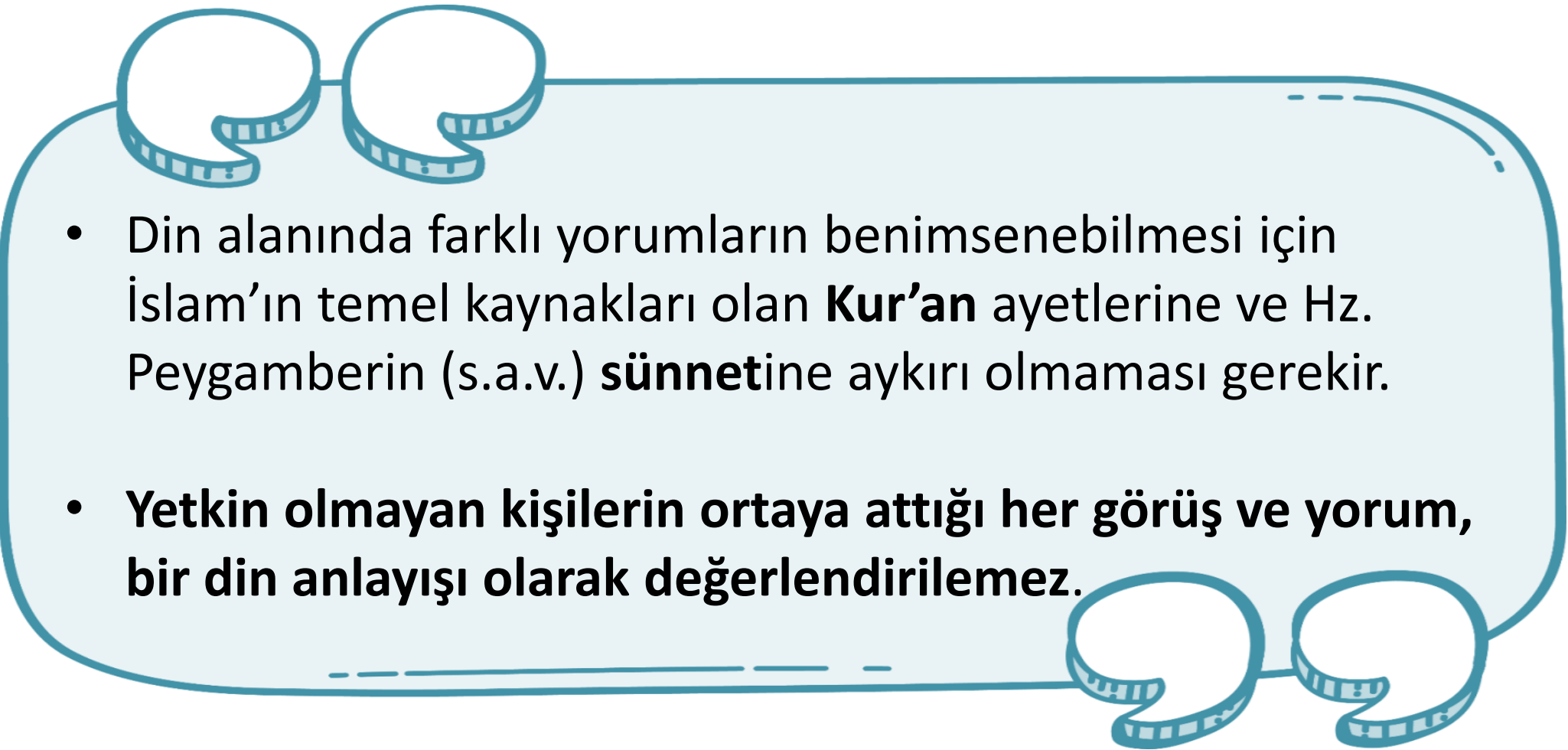
İslam dininin sınırları genişledikçe ve zamanın şartları değıştikçe Müslümanların dinî uygulamalar konusundaki sorularına verilen **cevap** ve **çözümler** zamanla sistemleşerek fıkhi mezhepleri oluşturmuştur.

- Fıkıh âlimleri farklı görüşleriyle halkın ibadetleri daha rahat anlayabilmesi ve uygulayabilmesine yardımcı olmuşlardır.
- Böylece farklı konular üzerinde Kur'an ve sünnete bağlı kalarak yorumlar yapmışlar ve günün meselelerine çözümler bulmuşlardır.
- Bu sayede Müslümanlara yeni ufuklar açmışlardır.

- İslam âlimleri arasında, İslam'ın **kesin hükümleri** konusunda **ihtilaf yoktur**.
- Ancak bunların dışındaki bazı konularda mezhepler arasında farklılıklar vardır.

-
- Din alanında farklı yorumların benimsenebilmesi için İslam'ın temel kaynakları olan **Kur'an** ayetlerine ve Hz. Peygamberin (s.a.v.) **sünnetine** aykırı olmaması gerekir.
 - **Yetkin olmayan kişilerin ortaya attığı her görüş ve yorum, bir din anlayışı olarak değerlendirilemez.**

İslam düşüncesinde ameli-fıkhi yorumlar genellikle kurucuları kabul edilen **müctehid** imamların isimleriyle anılmaktadır.

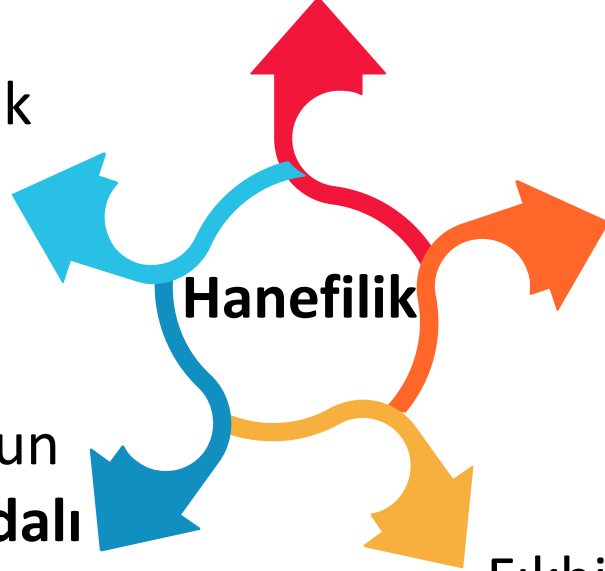

İmam Ebu Hanife'nin görüş ve düşüncelerine dayanan fıkhi ekolün adıdır.

Dinin genel ilkeleri esas alınarak nakil ile **akıl** ve **hadis** ile **rey** arasında dengeli bir yol takip edilir.

Dinin genel ilkelerini, toplumun geleneklerini ve insan için **faydalı olanı** dikkate alarak yapmış olduğu **ıctihatlar**, Hanefi mezhebinin yaygınlaşmasını sağlamıştır.

Günümüzde daha çok Türkiye, Balkanlar, Hindistan, Pakistan, Afganistan, Irak, Suriye ve Türkî Cumhuriyetlerinde yaygındır.

Fıkhi ıctihatlarda bulunurken akla ve akıl yürütmeye başvurulması sebebiyle bu ekole **Ehl-i rey** de denir.

İmam Ebu Hanife Kimdir?

Asıl adı **Numan b. Sabit** olan Ebu Hanife 699 yılında **Kufe**'de doğdu ve 767 yılında vefat etti. Irak'ın ünlü âlimlerinden ders alarak bilgisini geliştirdi.

Hocası Hammad b. Ebî Süleyman'ın vefatı üzerine onun yerine geçti ve ders vermeye başladı. Kısa sürede ünü tüm ilim çevrelerinde yayıldı ve öğrencileri arttı. Ticaretle de uğraşan Ebu Hanife, müctehit düzeyinde birçok talebe yetiştirdi. Fıkıh bilgisi ve birçok konudaki pratik çözümleri sayesinde **İmamı Azam** ismiyle anıldı. Ömrünün büyük bir kısmını **ilim öğrenmek** ve **öğrenci yetiştirmekle** geçirmiştir. **Fıkhu'l Ekber** en önemli eseridir.

Büyük hadis ve fıkıh âlimi İmam Malik'in görüşlerine dayanır.

Görüş ve uygulamalarında **Kur'an, sünnet, sahabe** ve **tabiin sözlerine** sırasıyla riayet eder.

En önemli özelliği, **Medine halkının uygulamalarına** diğer mezheplerden daha fazla önem vermesidir.

Malikilik

Günümüzde Mısır, Tunus, Cezayir, Fas ve Sudan'da yaygındır.

İspanya'da kurulan **Endülüs Emevi Devleti**, bir dönem Malikiliği resmi mezhep olarak benimsemiştir.

İmam Malik Kimdir?

Malik b. Enes, 712 yılında Medine'de dünyaya geldi. İlmî tahsilini burada tamamladı. Dönemin büyük âlimlerinden ilim öğrenen İmam Malik, Mescid-i Nebi'de ders ve fetva vermeye başladı. **Medine fikhinin imamı** olarak tanınan Malik b. Enes, 795 yılında vefat etti. **Muvatta** isimli hadis kitabı İmam Malik'in hadislerden ve sahabe sözleriyle tabiîn fetvalarından derlediği en önemli eseridir.

İmam Şafii'nin görüş ve yorumlarına dayanır.

Diğer mezhepler gibi herhangi bir meselenin çözümü için ilk önce **Kur'an** ve **sünnete** başvurur.

Eğer bir mesele hakkında hüküm Kur'an ve sünnette varsa başka delile başvurulmaz, yoksa önce **icma** ardından da **kıyas** deliline gidilir.

Şafiilik

Ülkemizin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ile Mısır, Suriye, Filistin, Irak ve Endonezya gibi ülkelerde yaygındır.

İmam Şafii, fıkıh usulünün sistemleşmesine önemli katkılarda bulunmuştur.

İmam Şafii Kimdir?

İmam Şafii, 767 yılında Filistin'in Gazze şehrinde doğdu. Küçük yaşlarda Medine'ye yerleşerek tahsilini burada tamamladı. Döneminde **Hicaz** ve **Irak** olarak belirginleşen fıkıh ekollerinin yaklaşımlarını ve yöntemlerini öğrenerek bu **iki fıkıh birleştirmeye çalıştı**. İmam Şafii, fıkıhta kendi yöntemini ortaya koyarak birçok öğrenci yetiştirmiştir. Ömrünün sonlarına doğru Mısır'a yerleşen İmam Şafii, buranın örf ve âdetlerini göz önünde bulundurmuş; bazı fetvalarından vazgeçerek bunların yerine yeni görüşler ortaya koymuştur. Fıkıh usulünün temellerini "**er-Risale**" isimli eserinde kaleme alan İmam Şafii, 820 yılında Mısır'da vefat etmiştir.

Ünlü hadis ve fıkıh âlimi Ahmed b.
Hanbel'in görüşlerini esas alır.

Dinî konularda hüküm
verirken öncelikli kaynağı
Kur'an'dır, sonra **sünneti**
esas alır.

**“Hakkında haram olduğuna
dair kesin bir hüküm bulunmayan
şey helaldir.”** ilkesini esas alan bir
yorum ve anlayışa sahiptir.

Hanbelilik

Günümüzde daha çok Hicaz
bölgesi, Irak, Suriye, Filistin
ve Mısır'da yaygındır.

Zorunlu olmadıkça kişisel görüşle
karar **verme (rey) tercih
edilmemiştir**. Hadise dayalı bir
fıkıh anlayışı hâkimdir.

İmam Ahmed b. Hanbel Kimdir?

781 yılında **Bağdat**'ta doğan Ahmed b. Hanbel küçük yaşlardan itibaren İmam Muhammed, **Ebû Yusuf** ve **İmam Şafii** gibi dönemin âlimlerinden ilim tahsil etmiştir. İslam dünyasının birçok bölgesini dolaşarak hadis derlemiş ve bunları "**el-Müsned**" isimli hadis kitabında bir araya getirmiştir. Kur'an'ın mahluk olmadığını dile getirdiği için Abbasiler döneminde **baskıya maruz kalmıştır**. İmam Şafii'nin fıkıh bilgisini ve hüküm çıkarma yöntemini benimseyen Ahmed b. Hanbel sadece rivayetlerle yetinmemiş, bunların fıkhi amaçlarını da araştırmıştır. Ahmed b. Hanbel 855 yılında vefat etmiştir.

İmam Cafer-i Sadık'ın inanç, ibadet ve muamelat konusundaki görüşlerini esas alır.

On iki imama inanmak dinin asli bir hükmü olarak kabul edilir.

Dinî konularda **Kur'an-ı Kerim** ve **sünnetin** yanı sıra masum (hatasız) kabul edilen **on iki imamın sözleri** de delil olarak kullanılır.

Caferilik

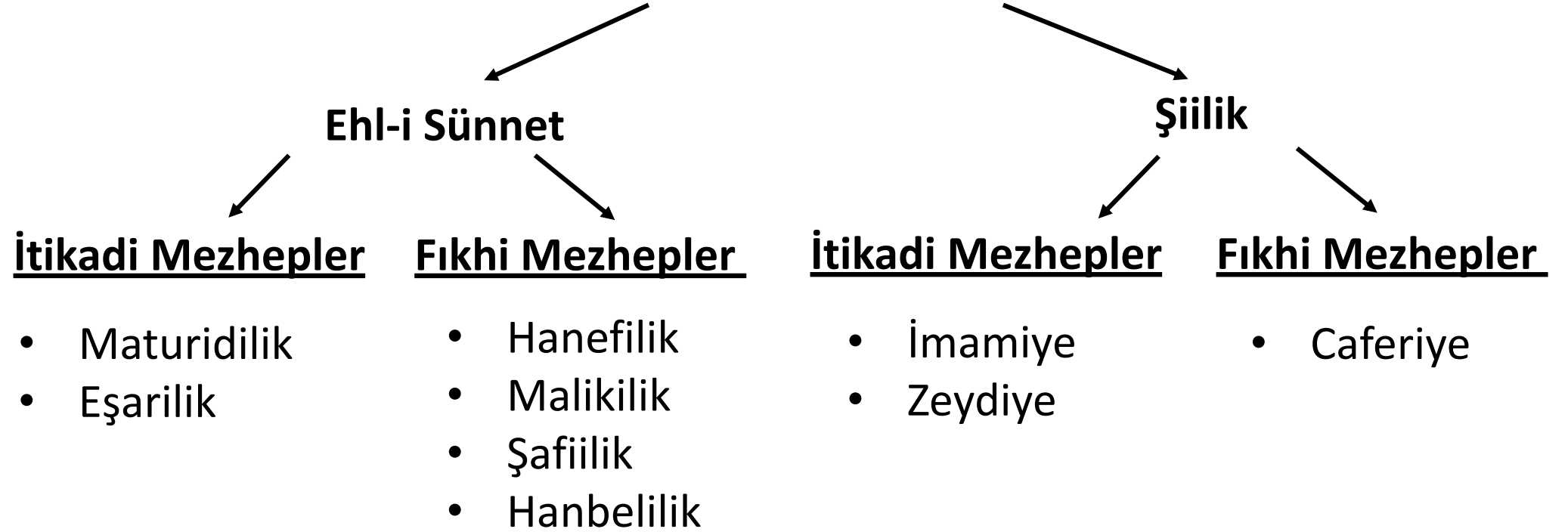
İran, Irak, Suriye, bazı körfez ülkeleri ile Afganistan ve Pakistan gibi yerlerde yaygındır. Ülkemizin bazı yörelerinde de Caferilik mevcuttur.

Dinî konularda içtihat etme yetkisine sahip olmayanlar hayatta olan bir müçtehidini kendisine rehber edinerek taklit etmek zorundadır.

İmam Cafer-i Sadık Kimdir?

Cafer-i Sadık Medine'de doğmuştur. İmamiye'nin beşinci imamı Muhammed Bâkır'ın oğludur. İlk tahsilini dedesi ve babasından almıştır. Babasından sonra imamet görevini üstlenerek **Şia'nın altıncı imamı** olmuştur. İmamet konusunda Zeydîler hariç Şia'nın tüm kolları Cafer-i Sadık'ın imam olduğu konusunda ittifak etmişlerdir. Fazilet ve takva sahibi olan İmam Cafer-i Sadık, tüm Müslümanların saygı ve sevgisini kazanmıştır. Hadis ve fıkıh ilminde büyük bir yeri olan Cafer-i Sadık, Ebû Hanife gibi döneminin önemli âlimleriyle de görüşerek ilmî konular hakkında görüş alışverişinde bulunmuştur. 765 yılında Medine'de vefat etmiştir.

Mezhepler Tablosu

1. Fıkhi mezheplerle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Halkın sorularına verilen cevaplar, zamanla sistemleşerek fıkhi mezhepleri oluşturmuştur.
- B) Amelî anlamdaki küçük farklılıklar İslam toplumu için önemli kolaylıklar sağlamıştır.
- C) Fıkıh âlimleri, ibadetleri halkın daha rahat uygulayabilmesine yardımcı olmuşlardır.
- D) Güncel meselelere çözümler bularak Müslümanlara yeni ufuklar açmışlardır.
- E) Fıkıh âlimleri her dönemde namaz vakitlerini çalışma şartlarına göre düzenlemişlerdir.

2. Fıkhi içtihatlarda bulunurken ayet ve hadislerin yanında akıl yürütmeye de başvurmasından dolayı kendisine ve taraftarlarına rey (kişisel görüşle karar verme) ehli denilir.

Bu parçada hakkında bilgi verilen mezhep imamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İmam Ebû Hanife
- B) İmam Cafer Sadık
- C) İmam Ahmed b. Hanbel
- D) İmam Muhammed
- E) İmam Malik

Neler Öğreneceğiz?

- **Fıkıh** İslam'ın bireysel ve toplumsal hayata ilişkin hükümlerini bilmeyi ifade eder.
- Ehl-i Sünnet içindeki Fıkhi Mezhepler:
Hanefilik, Şafiilik, Hanbelilik, Malikilik
- Şia/Şiiliğin içindeki Fıkhi Mezhepler: **Caferilik**

Hazırlayan
Halime KARAMAN